

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	.	6 for.	20 kr.
„ pol leta	.	3 „	30 „
„ četert leta	.	1 „	70 „
„ mesec	.	— „	60 „

Po pošti:

Za celo leto	7 for.	50 kr.
„ pol leta	3 „	80 „
„ četert leta	2 „	— „
„ mesec	— „	70 „

SLOVENE C.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Oznaniła.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr. ktera se trikrat natiskuje; več pismenke plačuejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek
(štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

St. 75.

V Celovcu v sredo 19. septembra 1866.

Tečaj II.

Naš program po vojski. ✓

III.

Iz spodnjega Štajerja. L. J.

Narodne ali zgodovinske skupine? Reči moram, da sem se veselil sproženo videti zopet to misel, ker potrebno je, da se tako važna stvar na tanko in na vse strani dobro premisli in prevdari. Zares velevažno je to vprašanje za nas in potrebno, da vsak svojo pové in se tako bolje čistijo misli. Torej menim, da tudi meni, dragi Slovenci, ne bode za zelo vzeli, ako svoje mnenje očitno povem. Ako se omenjeno vprašanje vzame, kakor je samo na sebi, mislim, da se nikakor ne more drugači rešiti, nego da se imajo skupine napraviti na podlagi zgodovine. Da se pri zedinjenju posamnih dežel v skupine mora tudi in sicer posebno na narodnost gledati, to se samo po sebi razume. Iz teh obzir-
rov, mislim, so tudi naši slovanski rodoljubi v Mariboru se porazumeli o notranje-avstrijanski skupini, ker ravno ta ima podlago v zgodovini in meri na to, da se Slovenci, bivajoči in razdeljeni v razne dežele, zedinijo. Zares lepa je ta ideja, zares, narodna slo-
venska zavest jo je vdihnili! Vprašati pa se je sedaj potreba, bode li mogoče, kedaj to idejo izpeljati in jo vresničiti? Kdo bi si upal trditi, da bode v kratkem mogoče jo v življenje vpeljati? Jaz rečem, da imam malo ali celo nobene nade, da bode to ke-
daj mogoče. Ovire in tej ideji nasprotné moči so prevelike. Potrebno je tedaj, da gledamo in si prizadevamo zmanjšati ovire in zadržéke k zedinjenju Slovencev in da vendar ostanemo, kolikor mogoče, na zgo-
dovinski podlagi. To pa bi se po mojem mnenju

najlože zgodilo, ako bi se slovenska marka (Windische Mark) odločila od nemškega dela Štajerskega in se v skupino slovensko zedinila samo slovenska marka, zgornje Štajersko pa v zgornje avstrijsko skupino.

Tako je nam Slovence in Nemcem pomagano. Da se osnuje slovenska marka, je neobhodno po mojem mnenju za štajerske Slovence potrebno, ako si hočejo svojo narodnost ohraniti, opira se pa to tudi na zgodovinsko podlago. Komu ni znano, da se naš svetli cesar imenuje: „Gospod slovenske marke“? Ako pa se On tako imenuje, zakaj bi je mi tirjati ne smeli? Pa delila so se tudi častna imena v obziru slovenske marke, kar je gotovo znamenje, da ima historično podlago. Državni grof Turn-Valsassina ima častno ime: Oberst - Erbland-Hofmeister in Krain und der Windischen Mark. Ne morem si kaj, da ne bi omenil, da ta zlahtni grof razun tega še tudi sledeča častna imena ima: Erbland-Silberkämmerer in Kärnten, Erbland - Marschall in Görz und Gradiska. Najvišjo čast skorej v vseh slovenskih deželah je tedaj nekdanja žl. rodbina imela in gotovo je to tudi znamenje, da so nekdanji te dežele v oziroma veze stale. Podlaga tedaj, na kateri naj bi se ustanovitev slovenske marke tirjala, bi se tedaj že našla, ako bi naši zgodovinarji to še nekoliko preiskovali. Kar me pa najbolj sili in naganja o slovenski marki govoriti, je moje trdo prepričanje, da je njena ustanovitev za nas Slovence potrebna, kakor voda ribi! Komaj so naši rodoljubi v Mariboru narodni program sestavili in ga razglasili, bil je že ogenj s strehi med Nemci,

posebno na Štajerskem. Jezilo jih je strašno, da so si upali Slovenci program narediti, bolj še, da se je to na Štajerskem zgodilo; da so pa celo tirjali notranje-avstrijsko skupino, tega niso mogli prestati in grdili so torej nesramno naše slovenske rodoljube po svojih časnikih. Ako bi se notr.-avstr. skupina imela kedaj ustanoviti, gotovo bi se poprašali pasamezni deželni zbori poprej, kaj da mislijo. Je li pa verjetno, da bodo Nemci kedaj v to privolili? Poglejte zbor graški in lahko bode vsak vpoznal, da z ljudmi, ki le od velike Nemčije sanjarijo in vstanovitve mogočne in srečne Avstrije le po priliki v misel jemljejo, o tem se še pogovarjati ne da, koliko manj pa pametno in resnobno prevdarjati in debatirati. Prepričan sem, da ta lepa zgodovinska ideja mariborskega programa mora pasti, ker bodo trmasto, nepremagljivo nasprotovali Nemci in posebno štajerski Nemci, kateri so se veliko nemškega duha veliko bolj navzeli kakor koroški Nemci. Tirjajmo torej, da se slovenska marka loči od nemškega Štajerskega in se tako pomanjšajo ovire, ki so nasprotne, da se zedinijo Slovenci. To pa temveč imamo pravico tirjati, ker štajerski Slovenci od Nemcev v graškem deželnem zboru nimajo ničesar dobrega pričakovati.

Ako pogledamo na vse delovanje štajerskega deželnega zbora, prašamo, kaj je storil v blagor in prid štajerskih Slovencev? Dobrega gotovo nič! Slovencev najpravičnejše želje se niso spolnile in tudi pričakovati ni nič več, da bode temu kedaj bolje. Može, ki so uterjeni v misli, da le nemška omika zamore spodnje Štajerce osrečiti, nikdar slovenščini ne bodo pravični! Dobro nam je

Besednik.

Listi iz bele Ljubljane.

III.

(„Saison morte“; čitalnica in poletni izhodi; Charlota žl. Tiefensee; beseda 27. t. m.; slovenska matica in nekteri rodoljubi; slovenske predstave v gledišču).

Tako imenovana „saison morte“ ali tiha, mrtva doba se bliža svojemu koncu, tega nas spominjajo razne prikazni. Pač čudno je res to, da se namreč imenuje ravno ista doba mrtva, ko je največ življenja v naravi, ko nas vse vabi vun iz tesnega mestnega ozidja v prosto naravo. Pa meščani so že taki, da se za nje prava „saison“ začenja še le tedaj, ko začne listje odpadati od drevja; kadar začne narava zopet mreti, takrat se za nje začenja življenje veselic in raznovrstnih zabav. Kmalu se bodo začele zopet besede in veselice tudi v naši čitalnici, ktere že nekaj let sem v poletnem času popolnoma prenehavajo. Včasih naša čitalnica ni bila tako nobel, da bi imela tudi svojo „saison morte“ ali prav po domače, svojo „dolgočasno dobo“; napravljala je tudi v poletnem času večkrat občne izhode, katerih se še marsikdo z veseljem spominja. Zadnja leta pa se je vse to nekako zanemarjalo in

prepuščalo osnovanje izhodov le „južnemu Sokolu“. Ta pa je rad raztegal svoj perot v bolj oddaljene kraje, tako da ga krasne slovenske golobičice niso mogle dohitovati, in se je vse eno mnogokrat slišalo vprašanje, zakaj da čitalnica ne napravi nobenega izhoda. Se ve da je zdaj že malo pozno opominjati na take stvari, storili smo to le zaradi tega, da se čez zimo dostojno v pretres vzame vprašanje, ali bi res to kaj težavnega bilo, če bi se osnovalo vsako poletje nekoliko tacih skupnih izhodov? Ako bi utegnili dotični gospodje vendar le zopet pozabiti na to, si bomo vzeli prostost in jih še enkrat opomnili. — Dva prav prijetna in mična večera smo imeli pred kratkim, namreč 6. in 12. dne t. m., ko je dala slavnoznana umetnica gospodičina Charlota žl. Tietensee dve besedi v čitalničinej dvorani. Prva teh dveh besed je bila v blagi namen, namreč vdovam in sirotam v zadnji vojski padlih vojakov domačega 17. polka Hohenlohe, in je donesla čistega dohodka 112 gld., kateri so se izročili društvu gospá, da jih razdeli. Ne morem pa tukaj na široko popisovati posamnih točerk teh dveh koncertov, le toliko naj rečem, da v Ljubljani imamo malokrat priliko, kaj tako umetnega slišati. Gospodičina Charlota ž. Tietensee, rojena v Terezinu na Českem, je med umetniškim svetom znana za slavno pevkinjo in se je tudi tukaj popolnoma izkazala kot pravo umetnico. V vsakej točki

pokazala je, da imamo pred seboj pevkinjo, ki nima zastonj slavnega imena, ampak ga tudi zna opravičiti. Razun raznih arij iz oper prikupile so se nam še posebno narodne pesmi v raznih jezicih, med temi tudi slovenska „po jezeru“. Slava umetnici, ki nam je napravila dva tako lepa in okusapolna večera. Hvala gre še tudi za njih blagovoljno pripomoč gospodičini Glančnikovi in g. Elze-u in pa ljubeznjivima sestricama gospodičn. Fröhlich Evgeniji in Rozi, ki ste se posebno odlikovale v drugej besedi.

Zanimiva pa marsikterega vnanjega rodoljuba utegne biti tudi beseda, ktera bode na dan občnega zbora slovenske matice, namreč 27. t. m. Kakor namreč slišimo, bode se ta večer zopet pela mična Ipavčeva opereta „Ptičnik“. Kdor še ni slišal te ljubke spevoigre, gotovo ne bode zamudil tako lepe prilike, kakor jo bode imel ravno zdaj. A eno nas pa še spominja občni zbor slovenske matice, namreč, da ji manjka zdaj še 42 udov do tisočine. Malo dni je sicer le še do občnega zbora, pa morebiti bi jih menda le dobili po vsem Slovenskem toliko, da bi jih bilo ravno tisoč. Poskusimo tedaj! Mnogo jih je še rodoljubov, od kterih se nam kaj čudno zdi, da še niso pristopili; naj bi ne odtegovali dalje svoje podpore takó koristni napravi, da nam bode krepko napredovala in se čvrstno razvijala! Prepričani smo, da z malim trudom bi mar-

še v spominu, kako se je blagi gospod Herman trudil za nas, in kako lahko-mišljeno so prestopali čez njegove nasvete na dnevni red. Kaj sta letos opravila vrla naša zastopnika dr. Razlag in Herman? Saj nam še zdaj niso hteli dovoliti kmetiške šole v Ptuj, ako ravno nam je vendar potrebna kakor zrak ptici! Kako pa sploh mislijo Nemci se Slovenci v Gradcu rav-nati, pokazalo se je vnovič v zadnjem zboru, ko sta dva slovenska iskrena zagovornika protestovala na podlagi §. 41 pravnega reda zoper sklep zbora, da se o ptujski šoli še le prihodnje leto govori, kjer je pa hitro gospod Kaiserfeld predložil, naj se §. 41 izbriše iz pravnega reda. Tako zastopijo ti gospodje enakopravnost! Vidi se iz tega, kaj da imamo pričakovati od njih pravičnosti, ktero sicer večno na jeziku imajo, nje djan-ske rabe se pa nam Slovencem nasproti bojijo bolj kakor h — križa! In ker torej ni upati, da bode temu kedaj bolje, ker bo-do Slovenci vedno tamkaj v manjšini, ako bi se tudi Slovencem zelo nepravilni volilni red prenaradil (pa tudi k temu po sedanjem obnašanju večine imamo le malo upanja), je treba, da si na drugem potu pomagamo, kakor si le po zakonitem potu zamoremo. Ako si tedaj štajerski Slovenci hočejo svojo narodnost rešiti, treba je, da se zdramijo in tirjajo, naj se ustanovi slovenska marka in loči od nemškega dela Štajerskega. Če zamore Vorarlberško svoj deželni zbor imeti, zakaj bi slovenska marka premajhna bila? Šmerling je iznašel in ustanovil tako rekoč nove dežele v Avstriji in jim dal svoje de-želne zборе, zakaj bi zgodovinska slovenska marka ne smela tirjati svoj deželni zbor? Bolje pa bi še bilo po mojem mnenju, ako bi se slov. marka združila s Krajskim in da bi zastopljena bila na kranjskem dež. zboru. Ko bi se ljudstvo vprašalo, ne ver-jamem, da bi se zgodilo po besedah Wa-serjevih, ki je v graškem deželnem zboru trdil, da bi Slovenci na Štajerskem za svojo voljo vprašani gotovo raji ostali združeni z nemškim delom Štajerskega, nego se zdru-žili s Krajskim. Zadosti so se zavedeli štajerski Slovenci, da so slavne Slave sini, kakor da bi kaj takega verjeti zamogel.

Nemci nas od sebe podijo, vse naše pravične želje zametujejo in zasmehujejo, tedaj smo dolžni sami za se skrbeti. Pomislite to slovenski Štajerci, prebivalci sloven-ske marke. Gospod slovenske marke pa bi

sikteri ud lahko pridobil vsaj še enega, ali pa tudi po več novih udov. Posebno naj bi pa čitalnice in njeni odborniki z dobrim iz-gledom bili prvi in dajali spodbudo, kolik-or je le mogoče. Delajmo neutrudeno, kajti mnogo še lahko storimo na tem polju.

Gledišče se je zopet odprlo in začele so se predstave, se ve da nemške. Kolikrat bomo slišali slovenske glasove letos v gledišču? Ako bi gledali na to, kar nam obeta glediščini vodja, rekli bi nikoli, kajti prav nič nam ne obeta! V vsem svojem naznanilu, kaj bode vse počenjal, ni ne trohice zinil, da bi tudi kako slovensko predstavo doživeti utegnili. Namerja sicer včasih operete v slovenske prestavi dajati, ker jih je med pevci nekaj, ki znajo česki. Težko nam je že zdaj presoditi, kako bode po tem načinu zamogel zadostovati zahtevam deželnega zbora, vendar že zdaj lahko iz-rečemo, da se nimamo nič posebnega na-djati, kajti samo na muzikalnem polju nam bode vstreženo, — ako bo še to — kaj pa bode z drugimi igrami? Tukaj bode menda vladala popolnoma le nemščina, slovenščini pa se bode godilo kakor doslej. Ljubljana, bela Ljubljana, kako daljež zadej si še v tej zadevi za drugimi slovanskimi mesti!

Lomovič.

gotovo tudi ponižne prošnje svojim vselej zvestim Slovencem, ktere naši Nemci pre-zirajo, za zlo ne vzeli. „Fortem adjuvat Deus“, to je: Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal.

Pomislite torej in prevdarite!

Avstrijsko cesarstvo.

Na Dunaju. Ministerstvo; oger-ske zadeve; dež. zbori; Benedekov plan; Belcredijeva avtonomija; Goluhovski; nemški federalisti.) V ministerstvu gre menda vse križem. Nek-danja edinstvo in sloga pojema. Esterházi pojde, ako Madjari dobojo svoje minister-stvo; Wüllerstorff je že šel, namesto njega pa opravlja kupčijsko ministerstvo g. Lö-wenthal; Lariš menda tudi nima veselja, naše finančne zadeve mu lasé belijo. Tako se pripoveduje, da ni dovolil denarja, da se dve novi ladiji napravite, akoravno je cesar to že dovolil bil. S tem pa je Lariš pokazal tudi svojo ustavno misel, po kterej se ne upa brez državnega zbora toliko de-narja dovoljevati. Tako vidite, da se vse mede in giblje, le Mensdorf menda spet terdno stoji. Ali je pa on pravi mož za sedanjí čas, ko je na Jutrovem jelo vse vreti in izhodnje prašanje terka na našo mejo? — Ogerska štrana se še ni zravnila; bralo se je, da je cesar dotična pisma se-boj vzel v Isl ali Iskilo, naj vse dobro prevdarja in Ogersko prašanje dokočno reši. Skranji čas bi bil že; cela država terpi, dokler na Ogerskem vse nekako visi. Pa hudo je ta vozlež presekat; kamor mahneš, boli! Da vlada samo Madjare na Ogerskem vidi in samo ž njimi se pogaja, v tem germu zajec tiči. Z „Novicami“ pravimo tudi mi na Dunaju, da z Ogri ne bo sprave, dokler bo vlada samo Madjare prašala, za Slovane, Romane in Nemce na Ogerskem pa ne me-nila se. Naj se najprej djansko vpelje na-rodna ravnopravnost, — naj se postavijo povsod narodni veliki župani, — naj se se-danji deželni samo madjarski in madjaron-ski zbor razpusti in nov voli, — potlej bode drugači in gotovo bolje, prej pa ne: vse je le Sisifovo delo! Nemađjarski narodi ne bojo dolgo več le molčali, temveč se oglasili, da tudi živé in se pognali za svoje pravice. Srbi so se 11. sept. v Velikem Beč-kereku že zbrali in sklenili peticijo ali proš-njo poslati svitlemu cesarju; tudi drugi na-rodi na Ogerskem bojo to storili in prav imajo, da prosijo, naj vlada tudi na nje obzir jemlje in jih ne postavlja v kot za duri. — 20. sept. bo leto, kar je preslavni in Avstrijo edino rešivni in zveličavni ma-nifest zagledal beli dan. Še njegova ideja ni stopila v življenje, še je vse le na pa-pirju; za to pa manifest kaj ne more, on kaže prosto pot, po kterej Avstrija pride k starej moči, veljavi in slavi. Zatorej misli menda vlada ta rojstni dan s tem počestiti, da skliče ta dan deželne zборе takraj Litave in jih odpre 1. oktobra. Želimo to, ali imamo le malo upanja, da bode resnica. — Še nismo pozabili, kako ostro je bilo našim časnikom prepovedano, pred vojsko na Če-skem o naših vojskih zadevah le besedice čerhniti. Benedek je svoj vojskin plan ali načert tako skrival, da o njem ni vedela živa duša. Tako so časniki terdili in ljudje verjeli. Pa oh čudo! „Politik“ v Pragi od besede do besede naznanja malo knjižico, ki je bila v Berlinu v kraljevskeji tiskarnici tiskana. Ta knjižica popisuje na tanko celo našo armado in pove, kje da stoji in kako močna da je. To knjižico so oficirji v žepu pri sebi imeli. Prašamo, kako je vse to iz Benedekove glave v tiskarnico v Berlin prišlo? V Novem mestu blizu Dunaja dela vojaška sodnija in preiskuje vso to reč; Clam-Gallas je že za nedolžnega spoznan; bomo videli, kaj bode z drugimi velikaši?

Vsakemu svoje! — Kaj lepo je sperva Bel-credi o avtonomiji ali samoupravi pisal, vse se je veselilo, da bojo občine svoje ob-činske in dežele svoje deželne reči oskerb-ljevale. Tako si bode Avstrija v svojih finan-čnih stiskah opomogla in med ljudmi se oživilo novo gibanje in pravo ustavno živ-ljenje. Kar se pa zastran policije v Pragi godi, žalibog priča, da Belcredi ne misli veliko opravi prepustiti občinam samim, da je tudi on le prijatelj stare birokracije. Po Rusiji, ktera je tako zelo očernjena, vpe-ljuje se tako veselo in obširno avtonomija, birokraciji se na pete stopa in ustavno živ-ljenje se razširja, — pri nas v Avstriji pa, ki se rada števa med najsvobodnejše der-žave, prepuščajo se prave malenkosti ali prav za prav nobenosti svobodnim občinam. To nas straši in nam skerb napravlja, da oktoberska diploma in septemberski mani-fest kažeta pravo pot, da pa ne hodimo po tej pravej poti! — Tudi to nam žalost nav-daja, kar se o Goluhovski-tu pripoveduje. Znano je, da so si Poljaci in Rusini — kervni bratje, otroci ene matere v laséh: Poljaci nočejo Rusinov spoznati za svoje ravnopravne brate. Goluhovski stoji na strani Poljakov in je menda le pod tem prevzel mesto deželnega poglavarja v Galiciji, da se poljski jezik v vse šole in vse uradnije po celej Galiciji vpelje. Nesrečni Rusini, če brat z vami tako počenja; nesrečna pa tudi Avstrija, ako obljubljeno ravnopravnost tako v življenje vpeljuje! Mislimo pa, da to ven-dar ni resnica in da bo Goluhovski tudi Rusinom pravičen, posebno ker se je že enkrat v deželnem zboru za narodne pra-vice ubogih Rusinov potegnil. Poljaci, ne posnemajte oholih in krivičnih Madjarov: Sloga jači — nesloga tlači! — Centralisti so se iz tega norca delali, da je program nemških federalistov samo 24 mož podpisalo. Že pri volitvi g. Šuselka za deželni zbor se je kazalo, da je dosti federalistov na Dunaju. Zdaj pa, od kar je unih 24 ta-ko serčnih bilo, da so se za federaliste očitno pokazali narašča njih število od ure do ure in centralisti bojo videli, da je njih železna rajda še prederta.

Dežele notranje-avstrijske.

2 Iz Celovca. (Avtonomisti in Slo-venci; obešena Osojnik; sodnij-ska obravnava brez tolmača.) To nas Slovence veseli, da so tudi avtonomiški Nemci se zbrali in svetu naznanili svoj program. V Ausee-u na Štajerskem so se snidli in dobro, da jih nihče ni motil ali jim branil, Slovenci pa, o kterih je vlada slišala, da so se letošnje vigred v Celju sešli, so skoraj bili v preiskovanje vzeti, tako so nemški liberalni časniki vlado zo-per nje ščuvali. Mi tega ne delamo, tem-več odkritosrečno povemo, da nas veseli, da so tudi naši avtonomisti svoje namene odkrili. Radi bi se ž njimi pogajali in zedinili, pa po tem, kar so po časnikih raz-glasili, bojimo se, da ne bode nič ž njimi. Prav imajo, da Nemce vabijo, naj napra-vijo eno veliko in edino stranko v Avstriji, prav imajo, da se potegujejo za svojo na-rodnost in da ne pusté zveze s svojimi brati na Nemškem. Cesar jim pa ne moremo pri-terditi, je to, da bi vedno svoje oči obračali na veliko Nemčijo in nekako diploma-tično zvezo hotli ž njimi napraviti. Kulturno-politično so in naj ostanejo Nemci, diplo-matično pa so in naj ostanejo Avstrijanci. Tudi tega jim ne moremo priterditi, da ima po februarjem patentu napravljeni oži der-žavni zbor pravico državnopravne zadeve obravnavati; po naših mislih imajo to pra-vico deželni zbori. Kaj lepo je kar pravijo o narodnih pravicah, ktere se ne smejo kra-titi nobenemu narodu, vsi narodi naj so ravnopravni. Pač lepe in zlate besede,

ktre smo žalibog že večkrat slišali, pa v življenje stopiti jih še nismo videli; znano je, kaj žl. Kaisersfeld-Blagotinšek in njegovi pajdaši o Slovencih mislijo, ktere narodne pravice so jim volje priznati in dati. Da so se tako odkritoserčno za dualiste izrekli in za personalno unijo ali zvezo potegnili, nam ni sicer kaj novega; vendar zdaj celi svet vé, da Madjari in Nemci v en rog trobijo, in da ne mislijo hegemonije nad Slovani in Romani iz rok spustiti. Dokler se pa te misli ne znebijo, ne moremo se z njimi pogajati, kakor bi radi! — Naša nemška časnika ne pustita nesrečne obešene Katarine O. pri miru. Pripovedujeta ljudem take debele in lažnjive o njej, da ne moremo molčati. Ni res, da je zjutraj pred smertjo eno skledico kave in dva kipfelca snedla, — le en mal kosček žemlje je prigriznila; ni res, da nobene grevenge ni kazala, timveč vse je rada in ponižno storila, kar jej je spovednik zaukazal; ni res, da je še pod vislicami poslednjo besedo k frajmanu rekla, naj hitro stori svojo dolžnost, timveč poslednje besede so bile svete besede neke molitvice, ki jih je že na stoliču stojé za duhovnikom rekla. Da se je pa bolj sirovo in merzlo obnašala, pride odtod, ker je v visokih gorah rojena, nikoli ni v šolo hodila in je tako tudi bolj sirova in neotesana ostala. — Minuli teden je bila spet slovenska obravnava. Nek hlapec Markovec v Št. Štefanu je stal pred sodnim stolom zavoljo tega, da je božjo službo motil. Med pridigo je glasno zavpil, naj saj enkrat končajo. Bil je na osem dni v zapor obsojen. Obravnavalo se je vse skoz in skoz po slovenski brez tolmača. Zdaj pa prašamo, ali bi se ne moglo vselej tako goditi? Za domače Slovence postava nič ne ve od tolmačev, torej pustite jih za vselej!

Od dravskih bregov. II (Šolske preskušnje. Narodnost.) Serčna radost te navdaja, ko slišiš in vidiš, kako se trudi slovenska mladina v branji knjig družbe sv. Mohora. Tu stoji in bere ovčar pri svoji drobnici, tam pase svinjar dolgorilce s knjigo v rokah, pri ulnjaku najdeš mladence, ki leže beró, tam pod lipo pa deklice, ki sedé in pleté knjižice prebirajo. Če ktere ali ktero izmed njih vprašaš, kaj da prebira, dobiš vsegdar enak odgovor: Bu-kve sv. Mohora. To je za sodelalce oye družbe oro kaj veselega! Tak sad plačuje svoje delo. Ali kaj bi pa vse še tako zanimive in koristne knjige pomagale, ako bi ljudstvo brati ne znalo? Izverstne ljudske učilnice so pravi vir narodne omike in obcnokoristnih znanost, ali te doseči, je priprosti mladini le v svojem maternem jeziku mogoče. To priča veselje do branja. Čem omikanejši je človek, tem rajši bere. — Zatorej je dolžnost predpostavljeneh, da zvesto na pravi namen ali sverho ljudske šole gledajo, da učitelji ne tratijo časa s slovnicó ptujega jezika, kar jim čas za koristnejše vednosti ropa. Naj se pokaže celega leta setev in kraj leta obilna žetev! Pri kakošni osnovi smemo se take žetve nadjati? Odgovarjam, da le potem, če so šole na narodni podlagi osnovane. Takih šol pa umamo po slovenskem Gorotanu, zali Bože, še zelo malo! Kar od teh vemo, hočemo svojim rodoljubnim bralcem radi in z veseljem naznaniti. —

30. avgusta je bilo v Borovljah letno izpraševanje. Najpopred so imeli šolsko mašo, potem pa kerščanski nauk v cerkvi, kjer so se učenci lepo obnašali in dobro odgovarjali. Pri maši so peli; radi bi tudi videli, ko bi vsak dan šolsko mešo imeli, kakor je pri drugih učencih bilo. Mislimo, da bi se to lahko uravnalo, ker sta tam dva duhovnika. Po maši so šli v šolsko izbo, kjer se je mnogo gospóde in poslušalcev sešlo. Brali in pisali so vsi učenci lepo po slovensko, pa tudi rajtali ali računili so dobro. To pa se nam je čudno zdelo, da

učitelj na slovenski pravopis malo porajta ter da učenci občna imena z veliko začetno pismenko pišejo, kar slišimo, da se v Svečah tudi godi. Skorej se bode pokazalo, da so učenci bolj izurjeni v slovenščini od učiteljev, ker uni več berejo od ovih! Še nekaj nas grize: Ne vemo, kako je to, da so le sami mali učenci slovenske izgledne spise imeli, tisti iz verhnjega razreda pa samo nemške?! Morebiti, da morajo učenci tam v višem razredu pozabiti, kar so se v spodnjem naučili, ali pa je učitelj poglavitnega vodila pozabil, ktero pravi: Duša vsega uka je ponavljanje!

Letno izpraševanje v Kapli 31. avgusta nam je pa prav zelo dopadlo. Po sv. maši so najpopred izpraševali v kerščanskem nauku. Učenci so bili prav izurjeni, kar nam kaže, da so g. katehet izvrstno ravnali z malimi učenci. Kakor je šel kerščanski nauk od rok, tako nam je skušnja ubrala tudi v ostalih predmetih. Učitelj se je verlega slovenca obnašal. Prav čversto in gladko so brali učenci. Lep npravno podučljiv sestavek, ktere ga so g. kaplan narekovali, je učenec brez napake na tablo zapisal. Posebno so se učenci v rajtanji poslavili. Kar nas prav zelo veseli, je tudi to, da ima gosp. učitelj Katnik preskušni izpisek čisto po slovensko spisan ter da veje po celej šoli čisti slovenski duh, kar so učenci tudi s pesmijo „hej Slovenci“ živo pokazali. Slava tebi učitelj!

Nekaj pa moramo vendar tudi potožiti: Mnogo staršev je namreč bilo povabljenih, pa skorej nikogar ni bilo blizo, da bi bil videl in slišal, kar mali znajo. To je žalostno, da se učencem tako malo npravne podpore daje! Ali ne veste, da, kar starec dela, tudi mladino mika? Pomislite, še okrajnega šolskega nadzornika ni bilo!

H koncu ne smemo pozabiti, da so nam visokovredni gospod dekan in g. okrajni predstojnik pl. Steinberg po pravici pomočniki, da se v šoli vse po postavi dela. Živijo!

Na koroško-štajerske meji. P. (Nektera voščila in napredovanje.) Nekaj voščil imam na sercu. Morebiti mi „Slovenec“ ne bo zameril, če jih tu naznamim in ga prosim, naj jim kak kotiček oddoči. Tako n. pr. bi rad videl, in z menoj gotovo veliko družih, če bi se v „Slovencu“ tudi zemljiščini in drugi davki kterikrat naznanaovali, ki jih podložni drugih nam sosednjih držav svojemu kralju ali cesarju plačujejo, n. pr. Francozi, Rusi, Lahii. t. d.; kajti že večkrat sem slišal prašati: „Pod kterim kraljem ali cesarjem imajo ljudje najmanjše ali največe davke plačevati?“ Močno bi se „Slovenec“ tudi s tem prikupil, ako bi ceno žita in drugih pridelkov prinašal, kakor so one po drugih deželah; to bi bilo posebno za slovenske trgovce prav dobro in koristno. — Od tistega časa, kar je jel „Slovenec“ prav moško na noge stopati, spreobrnol je mnogo mnogo nevernih Tomažev. Slovenija ima zdaj veliko več število učencev, kakor nekdaj, posebno pa med kmeti. Vsi pa so, da tako rečem, še mladi šolarji slovenske narodnosti, čitali bi radi časnike, pa navajeni še niso na nje naročevati se, zlasti na drage ne. Tudi ti mladi Slovenci na kmetih nimajo toliko časa, da bi vsaki teden dva „Slovenca“ prebirali (še manj pa tri); torej mislim, da bi boljši bilo za te mlade narodne šolarje kak majhen časnik, kakor je „učiteljski Tovarš“, vsak mesec na svitlo dajati, pa prav po nizki ceni, da se ti učenci nekoliko privadijo svoje krajcarje rajši za časnike, kakor za marsiktero nepotrebno ali celo škodljivo reč zdajati. Pečal pa naj bi se ta časnik s trgovstvom, kmečko politiko, kolikor je ta za trgovstvo potrebna, zatorej naj bi mu ime bilo: „Slovenski trgovec.“ — Te dni sem imel priložnost, z nekim mariborskim bogoslovcom se pogovarjati. Poprašal sem ga med drugim tudi to, ali je resnica, da je

bilo v mariborski duhovščini prepovedano „Slovenca“ brati? Priterdil mi je, da je resnica, da se pa zdaj na to prepoved več toliko ostro ne gleda in da voditelji duhovščine vejo in vidijo v duhovščini „Slovenca“ čitati, pa ne rečejo nič. — Ta bogoslovec mi še potem reče: „Quis contra torrentem“? Vlegel se je vihar in bode sčasoma čisto potihnil, le zmerno pa značajno! — Zdaj ko se je nemška zveza raztergala, so tukajšni nemškutarji zelo poparjeni in naš zupan, terd pa vse hvale vreden Nemec, poslal mi je te dni že nekaj po slovensko napisanega, naj to oznamim. Glejte, kako napredujemo tudi brez vsake podpore od viših mest: niti deželne niti duhovske oblastnije nam ne pomagajo, pa vendar le gre. Duh časa ima silno moč! (Željam se bo vstrezalo, kolikor bo le mogoče. Vr.)

Od Šent-Rupertja na Dolenskem. (Starin in novi poslanec. Novi župan in uradovanje. Toča. Letina. Vojaki.) Volitev našega poslanca za deželni zbor se bo kmalu približala, in mi moramo namesto dosedanjega družega izvoliti. Kako se je bil obnašal naš poslanec, precej vsak lahko vé, ako le zna, da nas je zastopal dr. Skedel, eden izmed najhujših birokratov v ljubljanskem deželnem zboru. Pa kar je bilo, je minulo; njemu pa ne bodo dolgo več te pi novci v žep leteli zato, da bi za naše pravice malo maral. Pri naši volitvi je pa dovelj zaprek. Prvič imamo veliko birokratov, drugič ljudstvu ni nič mar za volitev in tretjič je volilni kraj predalet od nas. Prvi in drugi zapreki bi se s tem v okom prišlo, ako bi se ljudstvo podučilo, kaj jim volitev koristi in kako se imajo pri nji obnašati; po tem takem bi se prostih mož več sešlo in birokrati bi bili v manjšini. Ko bi se pa še volilni kraj premaknil v Mokronog, bilo bi še bolje; pa ker bode po novi osnovi v Trebnem okrajno predstojništvo, bode gotovo tudi tam volilni kraj ostal.

Koga pa naj bi volili za prihodnjega deželnega poslanca? Po moji misli bode najbolji grof Josip Barbo; kajti on je pravi narodnjak. Njega vidimo zapisanega pri slovenski matici in v družbi sv. Mohora; on obiskuje vsako leto našo farno šolo in obdaruje pridne učence. Kdo bi bil tedaj pri nas sposobniši zato, nego on? In njega bodemo tudi volili.

10. dan tega meseca je bila volitev župana za šent-rupersko županijo. Izvoljen je Janez Battler, mož, ki ne zna črkice slovenske pisave, tedaj se lahko ve, kakoršnega duha so pri nas „izobraženi“ možje. Povabilni listi so vsi nemški in obravnava v županiji vsa nemška. Čudno se nam je zdelo, ko smo pogledali imenik mož, ki imajo pravico voliti, kajti bil je nemški! Vemo pa, da imajo imenik slovenski. Kako je to, da ga ne dajejo na svitlo? Zdaj je naša županija velika, kajti tri so se združile v eno, tedaj bo tudi veliko dela; pa kako bode župan delal, ako je tak nevednež v slovenskem jeziku? Koliko stroškov nas bo stalo, ko bode treba pisarja najeti, da nam bode službo opravljal? Znabiti pa mislijo ti naši zapečkarji, da bode vedno vse po starem kopitu ostalo! O, tega vam ni treba misliti; kajti zdaj je drug čas in treba je tedaj tudi druge osnove. Dozdaj se pri nas možje župani vse brez odbora delali, in vsaka stvar je morala biti po njegovi volji; a nazadnje pri računih se je kričalo, da je bilo joj! Odbor ni hotel podpisati računa, in je imel tudi prav, kajti poprej ga župan ni rabil, nazadnje pa ga silil podpisati v svojo škodo. Odbor se je pa trdno držal, tako da je moral župan odjenjati, in račun je bil še le potem gotov. Torej svetujem vam, župani posluževajte se odbora pri vsakej važnej priložnosti, da potem nazadnje vaš račun prav izide!

9. t. meseca je po naših vinskih goricah tako toča pobrenkala, da so morali ljudje po

nekterih vinogradih grozdje pobrati. Skoda je velika.

Letina je pri nas kaj slaba. Spomladi nam je mraz vzel ječmen, rež in pšenico; kar je pa jarenine, bode se pa od moče spridila. Tako slabega leta že davno ni bilo pri nas! Vrh vsega tega imamo pa še vojake po stanovanjih tako, da že zdaj draginja nastaja.

Iz Kočevskega 1. sept. (Osilnica in farna cerkev.) Ta teden sem bil pri stari slovanski reki Kolpi. Ne bi tega omenjal ali nekaj tacega sem videl na tem potovanju, da je res vredno, da se pozabljuje ohrani, sicer se pred časom samo pogine. Od hrvaškega Broda, kjer g. kaplan mašo v glagolitičari bere, primahamo jo preko slavne Kolpe med visocimi gorami in štrlečimi skalami v petih urah v Osilnico. Osilnica! ali ti ni znana le-ta beseda, ljubi čitatelj? Debelo gledaš, treba ti je torej reči brž razjasniti. Osilnica, vas plemenitašev nekdanjih, je fara na levem bregu, tedaj na Kranjski strani. Zavoljo turških napadov napravili so ji stari Osilničarji tabor, to je, trdno zidovje s stolpi okrog cerkve. To zidovje stoji v visokosti kacic 4 sežnjev z nekoliko višima stolpoma še dandanašnji brž ko ne v znamenje junaškega duha nekdanjih in v nemarnosti sedanjih Osilničarjev. Preljubi prijatelj, ki te je Bog zná ktera sapa tu sem zanesla, naglej se dobro tega zidovja, morebiti si pridobiš kaj koristnega za zgodovino turških napadov na Krajsko, potem pa stopi vsaj tudi v cerkvico; vendar opominjam te, ne prestraši se, ker farna cerkev v Osilnici je taka, kakor bi jo bili krvoločni Turčini ravno kar do vsega izropali! Tu ti je vse navskriž in da so se lih bili trudili za tisti den cerkvi nekoliko lepšo notranjo podobo vdihniti, videlo se je, da je strašna zmes, ki jej ni kmalo para, vsaka najrevniša podružnica pri nas je stolna cerkev proti tej tako zvani farni cerkvi. Radovedni čitatelj pričakuje, da mu bodem na dolgo in široko opisal notranjo babilonsko zmešnjavo, ali to ni mogoče, kajti kako ti hočem opisovati gole stene in prazne oltarje, ki še vrh tega čeli niso? Najbolje, da prideš sam gledat. Eno ti pa moram za popotnico povedati. Če te zmirom zlobna nesreča zadene, da dosepeš v deževnem vremenu tu sem, le hrabro stopi v cerkev, da si je ravno vanjo voda že privrela iz nevidnih izvirov da so jo lih čez in čez prepregli z deskami, ni se ti je treba bati, da omedliš v močvirju, komaj dva sežnja od cerkve v stolpu je klet, v katerem ima g. župnik hrvaškega vinca, — nekaj kapljic in omedlevica bode izginila! Ne rečem preveč: Osilniška cerkev je postala stalni pregovor vse v nemarnosti, ki pristuje najmanj cerkvenim rečem. Farani imajo svoje razloge za zidanje nove cerkve, g. pleban (fajmošter) pa svoje za nezidanje! Obračamo torej pozornost ljubljanske konsistorije na to stvar, da ona spregovori resno besedo v tej zadevi, zakaj take božje hiše, kakor je osilniška, so v veliko pohujšanje in večno sramoto. —

Iz Notranjskega. (Slava Belcrediju!) Gotovo ni slovenskega srca, katero ne bi poskakovalo nad veselo novico, ki so jo donášali naši časniki: Mučenec naš, slavni rodoljub Miroslav Vilhar je pomiloščen. Čujte vsi, kako se je to godilo! Kar pišem, je vse resnica do poslednje pikice.

Znano je, da je M. V. bil v zaporu od 4. junija do 16. julija l. 1864. Že 12. dan julija, tedaj med tem časom, ko je bil še v zaporu, prosili so volilci njegovi cesarja, da ga oprostí; ali cesar ni te prošnje v roke dobil, ker jo je nadsodnija po postavi zavrgla, ker more vsak záse pomiloščenja prositi. — Lanskega leta ga je nek c. k. deželni svetovalec v Ljubljani večkrat nagoval, da naj se obrne M. V. sam do cesarja,

ali vedno se je tega branil, ker je enako z drugimi avstrijske pravice vžival, namreč pil je in jedel, še bolj pa molčal in plačeval! Letos pride občinski zakon na dan; sosedje njegovi ga naprosijo, naj vsaj zavoljo njih prestolu se vklanja, kar je res tudi 3. dan po novem letu storil. Konec junija meseca pa M. V. zve v Ljubljani, da ova njegova prošnja mirno pri deželnem poglavarju počiva, tedaj piše urno sam Belcrediju in evo! že 12. julija mu je bila njegova reč do dobrega rešena!

Pisal je ministru, da žalibog še danes ne ve, zakaj da je bil obsojen; da misel hudodelnega sestavka v „Napreju“ je ravno sedaj Avstriji bolj potrebna od sto trdnjav poleg Soče, da je M. V. od temena do pete iskreni federalist in da sedanjo vlado podpira na vse kriplje; da ga želi kmetje za župana in da ves svet na to gleda, da se pomilosti M. V., ki je ravno za to trpel, kar se zdaj v Avstriji godi.

Da je prošnja obveljala, je znano vsem. Ž njim se radujejo vsi prijatelji njegovi in srenjčani so ga enoglasno za župana izvolili. — Iz tega tudi vidimo, kaj zna birokracija, in kaj dela Belcredi; Slava mu! — H koncu še pristavljam, da Vilharjeve pesmi, igre itd. skorej pridejo na svitlo.

Fužine na Hrvaškem 9. sept. (Zrinjskijeva tristoletnica.) Veseli me, da morem tudi jaz enkrat kaj „Slovenca“ od tod sporočiti. Zvedite torej, da smo danes obhajali neumrlemu junaku Zrinjskemu na čast in v 300 letni spomin. Sešlo se je tudi veliko ljudstva iz bližnje okolice k tej zares veseli tristoletnici. To pa se imamo zahvaliti vrlim našim tukajšnjim rodoljubom, ki so menda do zdaj eni izmed najprvih slavno proslavili junaškega bana spomin, ki je pred 300 leti slavno se s Turki vojskoval in pri obrambi mesta Sigeta s svojim junaškim kardelom slavno smrt storil — vsem vnukom v veden izgled in nasledovanje. — Narod pa, ki tako slavi slavne svoje možé, slavi in časti tudi sam sebe najbolj. Slava rodoljubom! Slava Zrinjskemu!

Domoljub.

Ptuje dežele.

Italija. Praviijo, da gre pri razpravah zastran miru vse dobro izpod rok, le zastran meje se nič kaj ne morejo zastopiti. General Menabrea se neki na Dunaju kaj prijazno in uljudno obnaša, tako da se je naši gospódi kaj zelo prikupil. Kar se pa Benecije tiče, sklenjeno je, da se ljudstvu na voljo prepusti, da samo sklene, pod katero vlado da hoče prav za prav zanaprej spadati. Od francoske strani se bode Benčanom predložilo vprašanje, ali hočejo sami záse biti ali pa k Italiji spadati; od talijanske pa samo to, ali se hočejo pridružiti talijanskemu kraljestvu. Lahko se vgane, kaj da bodo sklenili, — kar se bode skorej zgodilo. —

Španska. Od ontod se nič dobrega ne sliši. Sedanja vlada stiska in tlači, kar more, da je ljudstvo skorej ob vso svobodo prišlo. Praviijo pa, da se bo kmalo spet kje punt vnel in da Narvaez pojde kakor je že večkrat šel. Nesrečna dežela, ker ne more miru najti.

Francoska. Novi minister markiz de Moustier (Mustié) je 12. t. m. Carigrad zapustil in se v Pariz podal. Prej pa je še pri turški vladi protestoval zoper to, da se amerikanska vlada vtikuje v iztočne zadeve in da hoče otok Melos kupiti. Napoleon tega ne terpi in ž njim tudi Angleži ne, da bi Amerikanci zahajali v sredozemsko morje, zlasti ker so zoper mehikansko cesarstvo in nočejo, da bi se le količkaj Evropejci v amerikanske vladine zadeve vtikali. Ameri-

kanci pa so tudi na strani Rusov, zatorej mislimo, da vse Napoleonovo protestovanje ne bo dosti zdalo. Zastran Mehike so Amerikanci rekli, da ondi ne sme biti cesarstva in res se vse tako suče, da bo Maks moral kmalo šila in kopita pobrati. Tudi na Turškem se lahko zdaj prej kaj stori, ker se bode vsakej vladi mudilo.

Turška. Kretenci se še vedno Turkom upirajo. Oni le hočejo, naj bi se zedinili in pridružili gerškemu kraljestvu. Egipovski namestni kralj ponuja neki veliko denarja Sultanu, da bi mu prodal otok Kreto s pogojem, da obderže Kretenci vse svoje pravice. Ali do zdaj še ni bilo iz te moka nič kruha, ker se Kretenci nočejo tako prodati. — Tudi v Epiru je blizu Černogore vstal punt.

Razne novice.

Iz Ljubljane: Po poročilu zdravilstvene komisije je od 21. pr. m. do 14. t. m. zbolelo v kranjske kronovini na koleri 123 ljudi, od katerih jih je umrlo 50, ozdravelo pa 20, tako da je ostalo še 53 bolnih. Najhuji se je pokazala ta bolezen v Loškem (Laas) okraju. V Ljubljani so bili dozda samo 3 slučaji kolere med civilnimi.

Prihodnji mesec 16. dne voli kupčjska in obertnijska zbornica svoja dva poslanca; da ne bode več tacih težav in komedij, kakor zadnjič, tega smo si svesti.

Letošnje predstave v tukajšnjem gledišču so se pričele preteklo nedeljo 16. t. meseca. Letos bodemo imeli tudi nemško opero, ktere že dalj časa ni bilo tukaj.

Naj tu enkrat tudi dra Issleiba spominimo. V svojem nedeljskem listu pripoveduje, da je za zgornje Koroško velika sreča, da so zdaj tam vojaki dunajskega polka „Deutschmeister“ nastanjeni, kajti nemški element se bo zdaj po njih jako oživil in okrepečal! Tako g. Issleib, ki pa pri tem nič ne pomisli, da se take opazke za vladin časnik kar nič ne spodobijo, in pa da ga ni nič sram, če se mu tudi krave smejejo! Tudi na našem Stolu je bil in proti beli Ljubljani gledaje pel: „Ich stehe auf des Berges Spitze und werde sentimental“, in „du bist ja hold den Gimpeln und heilst Gimpelschmerzen“! — Tako se däre Issleib proti beli Ljubljani, kjer je toliko let po nevretnem naš kruhek jedel! Vprašamo pa, kdo draži?

V neki vasi v Bukovini je oni dan pokopan bil 115 let star mož. Med pogrebci je med drugimi bil tudi njegov 70 let stari sin. Lepa starost!

Duhovske zadeve.

Kerška škofija: Č. g. Jäger Grega pride za profesorja katehetike in pedagogike pa za kateheta normalnih šol v Celovcu; g. Einspieler Lambert gre na njegovo mesto za kaplana v Beljak; g. Zablatnik Janez gre za provizorja v Naborjet, č. g. Lakonik Jožef za kaplana v št. Janž na mostiču. Umerla sta č. g. Hafner Tomaž v Ukvah in Fresl Franz v Naborjetu. R. I. P.!

Dunajska borsa 18. septembra 1866.

5% metalike	61.05
5% nacional	68.05
1860 derž. posoj.	80.70
Bankine akcije	716.—
Kreditne „	149.20
London	127.85
Novi zlati	6.08
Srebro	127.75